

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ ΛΗΜΜΑ «ΣΧΟΛΕΙΟ»

ΣΧΟΛΕΙΟ: Κοινωνικός θεσμός μέσω του οποίου τα παιδιά και οι νέοι αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες χρήσιμες για να κατανοήσουν τον κόσμο και να ενταχθούν σε αυτόν ως ενήλικες.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ...

➤ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Η εκπαίδευση στην Αρχαιότητα ήταν βασικά ιδιωτική υπόθεση και αφορούσε κυρίως τα αγόρια. Η πόλη πάντως έλεγχε τους δασκάλους κυρίως για τη συμπεριφορά τους καθώς και τους χώρους διδασκαλίας δηλαδή την οικία του δασκάλου. Οι μαθητές έπαιρναν τις πρώτες του γνώσεις από τον [γραμματιστή](#), από τον [παιδοτρίβη](#) και τον [κιθαριστή](#). Οι ευπορότεροι από αυτούς είχαν στη διάθεση τους έναν [παιδαγωγό](#) και συνέχιζαν για περισσότερο χρόνο τις σπουδές τους. Αυτοί εκπαιδεύονταν από τους [σοφιστές](#) στην τέχνη της [ρητορικής](#) και προετοιμάζονταν για να παίξουν σημαντικό ρόλο στην πολιτική ζωή της πόλης τους. Ουσιαστικά τέλος, η εκπαίδευση κυρίως στην Κλασική Αθήνα συνεχιζόταν σε όλη τη διάρκεια της ζωής των Αθηναίων μέσα από διάφορους δρόμους όπως η Αγορά, το Θέατρο, αλλά και οι [Φιλοσοφικές Σχολές του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη](#).

Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελούσε η Σπάρτη όπου την [αγωγή](#) των αγοριών αναλάμβανε η ίδια η πόλη κράτος και είχε σκοπό τη διαμόρφωση ανδρών ικανών στο πεδίο της μάχης και πιστών στις αξίες της τιμής και της πατρίδας.

➤ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Στο Βυζάντιο τα παιδιά φοιτούσαν σε σχολεία μόνο εφόσον ήθελαν και μπορούσαν και αυτά δεν ήταν τα περισσότερα. Παρόλ' αυτά υπήρχε οργανωμένη κοσμική και εκκλησιαστική εκπαίδευση που κατάρτιζε όσους προορίζονταν για τη δημόσια διοίκηση ή την εκκλησιαστική ιεραρχία. Η προπαίδεια και η εγκύκλιος παιδεία ήταν οι δύο βασικοί κύκλοι σπουδών των μαθητών στο Βυζάντιο. Τα σχολεία τους ήταν μικρά και στις αίθουσες δεν υπήρχαν θρανία. Λίγοι μαθητές κάθονταν σε [αναβάθρες](#) και οι περισσότεροι στο πάτωμα γ' αυτό και συχνά τα σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης λέγονταν χαμαιδιδασκαλεία. Τα παιδιά διδάσκονταν ανάγνωση και γραφή από το Ψαλτήρι. Εκτιμούσαν και μάθαιναν επίσης την αρχαία τους κληρονομιά. Ακόμα μάθαιναν αριθμητική με τη βοήθεια του [άβακα](#). Στο δεύτερο κύκλο σπουδών διδασκόταν η [τριτύς](#) και η [τετρατύς](#) των μαθημάτων. Ο μαΐστωρ, ο διευθυντής του σχολείου αναλάμβανε την τελευταία τάξη ενώ οι [έκκριτοι](#) υπό διατριβήν μαθητές τους μικρότερους. Στα μεγάλα πνευματικά κέντρα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, όσοι ακολουθούσαν ανώτερες σπουδές, μελετούσαν δίπλα σε ονομαστούς δασκάλους την ελληνική γραμματεία, αντιγράφοντας και σχολιάζοντας έργα που έτσι διασώθηκαν μέχρι σήμερα.

➤ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ

Μετά την κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας πολλοί δάσκαλοι και άνθρωποι των γραμμάτων κατέφυγαν στη Δύση και μετέφεραν μαζί τους ολόκληρο τον ελληνικό πνευματικό πλούτο και μπόλιασαν τη Δύση με τον βυζαντινό πολιτισμό. Στην περίοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας κυρίως στα τελευταία χρόνια πριν την Επανάσταση η εκπαίδευση αποτέλεσε βασική προϋπόθεση της προετοιμασίας της Επανάστασης. Αμέσως μετά την ανεξαρτητοποίηση της Ελλάδας, ο Καποδίστριας, πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας, ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για την εκπαίδευση των Ελλήνων. Δημιούργησε τα [Αλληλοδιδασκτικά Σχολεία](#), το Πρότυπο Σχολείο, και το Κεντρικό Σχολείο καθώς και την Αγροτική Σχολή της Τίρυνθας και φρόντισε ακόμα και για την μόρφωση των κοριτσιών. Φρόντισε επίσης για τη συγγραφή σχολικών βιβλίων και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Το πρώτο Ελληνικό Πανεπιστήμιο ιδρύθηκε αργότερα στα 1837 από τον Όθωνα, βασιλιά της Ελλάδας. Το σχολείο στο 19^ο και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ήταν αυταρχικό. Επικρατούσε ο φόβος και η [παπαγαλία](#). Η μέθοδος διδασκαλίας ήταν [δασκαλοκεντρική](#). Η γλώσσα που διδασκόταν ήταν η [καθαρεύουσα](#). Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα εκδηλώθηκε αντίδραση στις μεθόδους και τα περιεχόμενα της ελληνικής εκπαίδευσης που εκφράστηκε κυρίως από τον [Εκπαιδευτικό Όμιλο](#) στον οποίο συμμετείχαν λογοτέχνες, εκπαιδευτικοί και πολιτικοί της εποχής. Αυτοί υποστήριξαν τη διδασκαλία της

δημοτικής γλώσσας και πολέμησαν το [σχολαστικισμό](#). Ήδη άλλωστε το «Νέο Σχολείο» πρότεινε τη μάθηση μέσω του [πειράματος](#) και γενικά την αυτενέργεια των μαθητών.

➤ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΗΜΕΡΑ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Οι προσπάθειες των Ελλήνων παιδαγωγών οδήγησαν σε αλλαγές τόσο στην οργάνωση της εκπαίδευσης όσο και στα περιεχόμενα των μαθημάτων και τους τρόπους διδασκαλίας. Η εκπαίδευση σήμερα στην Ελλάδα είναι δωρεάν σε όλες τις βαθμίδες της και υποχρεωτική μέχρι και τη γ' Γυμνασίου. Το σύγχρονο ελληνικό σχολείο στοχεύει στη δημιουργία ανθρώπων σκεπτόμενων, ικανών να εργαστούν και να δημιουργήσουν στη ζωή τους ως ενήλικες. Οι εκπαιδευτικοί έχουν παιδαγωγικές γνώσεις και κατάρτιση στο αντικείμενο της διδασκαλίας τους. Παράλληλα εργάζονται ώστε να εμπνέουν εμπιστοσύνη και όχι φόβο στους μαθητές τους και τους περιβάλλουν με ενδιαφέρον, χρησιμοποιώντας το διάλογο στη διδασκαλία τους. Καθοδηγούν τους μαθητές τους στη αναζήτηση της γνώσης και τους ανοίγουν δρόμους για να εξερευνήσουν. Ουσιαστικά ξαναγυρνούν στη [σωκρατική μέθοδο](#). Το σύγχρονο ελληνικό σχολείο είναι [μαθητοκεντρικό](#) και στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή. Η διδασκαλία είναι συμμετοχική, διερευνητική, [ανακαλυπτική](#). Οργανώνεται [ομαδοσυνεργατικά](#) και χρησιμοποιεί [καινοτόμες](#) μεθόδους που χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες ώστε οι μαθητές να εξοικειωθούν με τη χρήση απλών εφαρμογών αλλά και να μπορούν να τις αξιοποιήσουν για να ανταποκριθούν στις μαθητικές και άλλες ανάγκες.

Παρόλ' αυτά δεν μπορεί κανείς να αγνοήσει τα προβλήματα που δεν έχουν ακόμα βρει λύση. Ο [λειτουργικός αναλφαβητισμός](#), η [μαθητική διαρροή](#) και κυρίως ο [σχολικός εκφοβισμός](#) είναι πληγές για την εκπαίδευση στην Ελλάδα αλλά και σε όλο τον κόσμο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Λεξικό Ορολογίας

Το Λεξικό της Εκπαίδευσης

[ΑΒΑΞ](#): πινακίδα κατάλληλη για απλούς μαθηματικούς υπολογισμούς

[ΑΛΛΗΛΟΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ](#): αντιστοιχεί στο σημερινό δημοτικό και λειτουργεί στηριζόμενο στην αλληλοδιδασκτική μέθοδο διδασκαλίας των μαθημάτων δηλαδή στην βοήθεια των μεγαλύτερων και καλύτερων μαθητών που διδάσκουν τους μικρότερους.

[ΑΝΑΒΑΘΡΕΣ](#): ξύλινες ψηλές καρέκλες, η μία δίπλα στην άλλη για να κάθονται οι μαθητές των σχολείων στο Βυζάντιο.

[ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ](#): σύγχρονη μέθοδος διδασκαλίας που στοχεύει στο να προκαλέσει το ενδιαφέρον των μαθητών ώστε να θέσουν δικά τους ερωτήματα και να αναζητήσουν, μαζί με το διδάσκοντα, απαντήσεις σε αυτά.

[ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΣ](#): όποιος δε διδάχθηκε ποτέ γραφή και ανάγνωση. Επίσης όποιος παρουσιάζει αδυναμία κατανόησης απλών γεγονότων που αναφέρονται στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

[ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΗΣ](#): δάσκαλος που δίδασκε γραφή, ανάγνωση, αριθμητική.

[ΔΑΣΚΑΛΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ](#): μέθοδος διδασκαλίας όπου ο δάσκαλος είναι η μόνη και αδιαμφισβήτητη πηγή γνώσης. Κυριαρχεί ο μονόλογος του δασκάλου ο οποίος εξηγεί και οδηγεί χωρίς να επιτρέπει στο μαθητή να διαμορφώσει προσωπική γνώμη. Το αντιθετό της είναι η ΜΑΘΗΤΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ.

[ΔΙΑΡΡΟΗ ΜΑΘΗΤΙΚΗ](#): φαινόμενο εγκατάλειψης του σχολείου πριν την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ή γενικότερα πριν την ολοκλήρωση των σπουδών που έχουν ξεκινήσει.

[ΕΚΚΡΙΤΟΙ ΥΠΟ ΔΙΑΤΡΙΒΗΝ](#): μεγαλύτεροι μαθητές που αναλάμβαναν τη διδασκαλία των μικρότερων τάξεων πάντα με την επίβλεψη και καθοδήγηση του μαϊστορα ή γραμματικού που είχε την ευθύνη του σχολείου.

[ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ](#): Σωματείο που ιδρύθηκε στην Αθήνα στα 1910 με σκοπό την αναμόρφωση της ελληνικής εκπαίδευσης. Ο Μανώλης Τριανταφυλλίδης, ο Αλέξανδρος [Δελμούζος](#) και ο Δημήτρης Γληνός ήταν σπουδαίοι Έλληνες παιδαγωγοί που δραστηριοποιήθηκαν στον Όμιλο. Παρ' όλο που ο όμιλος διασπάστηκε στα 1927 οι προτάσεις του επηρέασαν σημαντικά την εκπαιδευτική δραστηριότητα των επόμενων χρόνων.

[ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΧΟΛΙΚΟΣ](#): άσκηση βίας, χωρίς συγκεκριμένο λόγο, που ασκείται κατ' επανάληψη μεταξύ συνομήλικων μαθητών, με σκοπό την πρόκληση σωματικού ή ψυχικού πόνου. Άλλοι όροι που χρησιμοποιούνται για να εκφράσουν αυτή την επιθετική συμπεριφορά: θυματοποίηση, ενδοσχολική βία, bullying.

[ΚΙΘΑΡΙΣΤΗΣ](#): δάσκαλος μουσικής και χορού.

[ΜΑΘΗΤΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ](#): εναλλακτικό μοντέλο διδασκαλίας που δραστηριοποιεί το μαθητή και αποδίδει στον καθηγητή ρόλο καθοδηγητικό. Ο μαθητής ενθαρρύνεται να είναι δημιουργικός και να λειτουργεί στα πλαίσια μαθητικών ομάδων.

ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ : μέθοδος διδασκαλίας που στηρίζεται στη συνεργασία μαθητών ώστε να πετύχουν έναν κοινό στόχο. Η διδασκαλία στην περίπτωση αυτή δίνει σημασία στη διαδικασία μέσω της οποίας αποκτάται η γνώση και δε θεωρεί ότι απομνημόνευση πληροφοριών είναι ουσιαστική γνώση. Ο καθηγητής δεν ηγείται πια αλλά καθοδηγεί τις ομάδες των μαθητών του και τις ενθαρρύνει.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ: μορφωμένος δούλος που συνόδευε το μαθητή στο σπίτι του δασκάλου.

ΠΑΙΔΟΤΡΙΒΗΣ: ασχολείται με την εκγύμναση των νέων.

ΣΟΦΙΣΤΗΣ: επαγγελματίας πολύ υψηλού επιπέδου, δάσκαλος της τέχνης του λόγου.

ΣΩΚΡΑΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ: διαδικασία κατά την οποία οι μαθητές μέσω ερωτήσεων οδηγούνται στο να αμφισβητούν κάθε δεδομένο, ακόμα και τα δικά τους «πιστεύω» αναζητώντας την αλήθεια. Η μέθοδος αυτή λέγεται και **μαιευτική**. Μέσω αυτής η αλήθεια φωτίζεται από πολλές μεριές και ευνοείται η ελεύθερη έκφραση δημιουργικών απόψεων.

ΤΡΙΤΥΣ: Ομάδα μαθημάτων του δεύτερου κύκλου σπουδών στο Βυζάντιο. Περιελάμβανε γραμματική, ρητορική και φιλοσοφία

ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ: Ομάδα μαθημάτων του δεύτερου κύκλου σπουδών στο Βυζάντιο. Περιελάμβανε αριθμητική, μουσική, γεωμετρία και αστρονομία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Εμπλουτισμός Λεξικού Ορολογίας Μαθαίνω περισσότερα για την Εκπαίδευση

ΑΒΑΞ: Στο Βυζάντιο χρησιμοποιούσαν το ελληνικό αριθμογραφικό σύστημα (οι αριθμοί αντιστοιχούσαν σε γράμματα του αλφαβήτου). Τα παιδιά έγραφαν τους αριθμούς στον άβακα (πινακίδα με τρύπες) και όταν ο γραμματιστής (δάσκαλος) τους ζητούσε να δείξουν κάποιον αριθμό τοποθετούσαν τα δάκτυλά τους στις αντίστοιχες τρύπες.

ΑΛΛΗΛΟΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ: Στην Ελλάδα τη μέθοδο, που είχε εφαρμοστεί αρχικά από τους Άγγλους, έφερε ο Ι. Κοκκώνης. Σύμφωνα με αυτήν υπήρχε μόνο ένας δάσκαλος με τους βοηθούς του, τους πρωτόσχολους. Αυτοί έπρεπε να διακρίνονται για την ικανότητά τους να διευθύνουν τους συμμαθητές τους, την επίδοση στα μαθήματα και τη διαγωγή τους. Διακρίνονταν σε Γενικό Πρωτόσχολο, που αντικαθιστούσε το δάσκαλο και τους Πρωτόσχολο θρανίων, Υπαγορευτές και Πρωτόσχολους Ημικυκλίου, που δίδασκαν διαφορετικά τμήματα της ύλης.

ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ: Στηρίζεται στις οδηγίες και τις κατευθύνσεις του παιδαγωγού John Dewey (1859-1952) ο οποίος θεωρεί ότι ο δάσκαλος παραμένει στο πλάι του μαθητή τον οποίο καθοδηγεί ώστε να ανακαλύψει τον προσωπικό του τρόπο να μαθαίνει πώς να μαθαίνει.

ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΣ: Σύμφωνα με τον ορισμό της Ουνέσκο «όποιος δεν έχει αποκτήσει τις αναγκαίες γνώσεις και ικανότητες για την άσκηση όλων των δραστηριοτήτων για τις οποίες η γραφή, η ανάγνωση και η αρίθμηση είναι απαραίτητες. Σήμερα παρατηρείται το φαινόμενο του λειτουργικού αναλφαριθμητισμού δηλαδή ανθρώπων που ενώ έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση εμφανίζουν αδυναμία να εκφραστούν για κάποιο ζήτημα, να κατανοήσουν ένα κείμενο γενικού ενδιαφέροντος ή να συνδυάσουν τις γνώσεις τους για να εξηγήσουν καθημερινά πράγματα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΗΣ: Μάθαινε στα παιδιά να απομνημονεύουν και να απαγγέλουν τα ομηρικά έπη από τα οποία αντλούσαν συμβουλές, διδάγματα και πρότυπα ατομικής και κοινωνικής συμπεριφοράς. Συγχρόνως οι μικροί μαθητές διδάσκονταν για τους θεούς και τους προγόνους τους.

ΔΕΛΜΟΥΖΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ: Γεννήθηκε στην Άμφισσα το 1880 σπούδασε Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1902 έφυγε για τη Γερμανία για να σπουδάσει Παιδαγωγική στο Πανεπιστήμιο της Ιένα. Το 1908 ανέλαβε τη διεύθυνση του δημοτικού σχολείου θηλέων του Βόλου (το «Παρθεναγωγείο»), όπου εφάρμοσε πρωτότυπες, ριζοσπαστικές παιδαγωγικές μεθόδους με έμφαση στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και την αυτοπεποίθηση των μαθητριών.

ΚΙΘΑΡΙΣΤΗΣ: Δίδασκε τους νέους να τραγουδούν και να παίζουν μουσικά όργανα, κυρίως κιθάρα ή αυλό, εμπειρικά χωρίς τη χρήση παρτιτούρας .

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ: έμπιστος δούλος της οικογένειας που μετέφερε τα σύνεργα του μαθητή και συχνά παρέμενε στην αίθουσα διδασκαλίας κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Βοηθούσε επίσης το μαθητή στη μελέτη του στο σπίτι.

ΠΑΙΔΟΤΡΙΒΗΣ: Επιτηρούσε τις ασκήσεις γυμναστικής στις παλαιότερες των δημόσιων γυμναστηρίων όπου οι νέοι φρόντιζαν τόσο το σώμα όσο και το πνεύμα τους, αθλούμενοι αλλά και συναναστρεφόμενοι με άλλους πολίτες.

ΣΟΦΙΣΤΗΣ: Ιδιαίτερα πολυμαθής, ο σοφιστής δίδασκε, με σημαντική αμοιβή, τους εύπορους ενήλικες να χειρίζονται τον προφορικό λόγο ως μέσο για να πείσουν το ακροατήριό τους. Υποστήριζαν τη σχετικότητα της αλήθειας σε ό,τι αφορούσε τον άνθρωπο, τα προβλήματά του και τις λύσεις τους.

ΤΡΙΤΥΣ ή Trivium: Οι μαθητές διδάσκονταν τα «των Ελλήνων μαθήματα»: Γραμματική, ποιητική και όλα τα είδη ρητορικής, ιστορία και φιλοσοφία (λογική, ηθική, δογματική, μεταφυσική). Σημείωση η ρητορική στη βυζαντινή αυτοκρατορία όπου η εξουσία πήγαζε μόνο από τον αυτοκράτορα, δεν είχε τον στόχο που είχε στην αρχαιότητα. Στο Βυζάντιο η ρητορική διδασκόταν ως επιδέξιος χειρισμός της γλώσσας στον προφορικό και γραπτό λόγο.

ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ ή Quadrivium: Οι μαθητές διδάσκονταν αριθμητική, γεωμετρία, αστρονομία και μουσική, φυσική, γεωγραφία, στενογραφία και καλλιγραφία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΕΙΚΟΝΕΣ

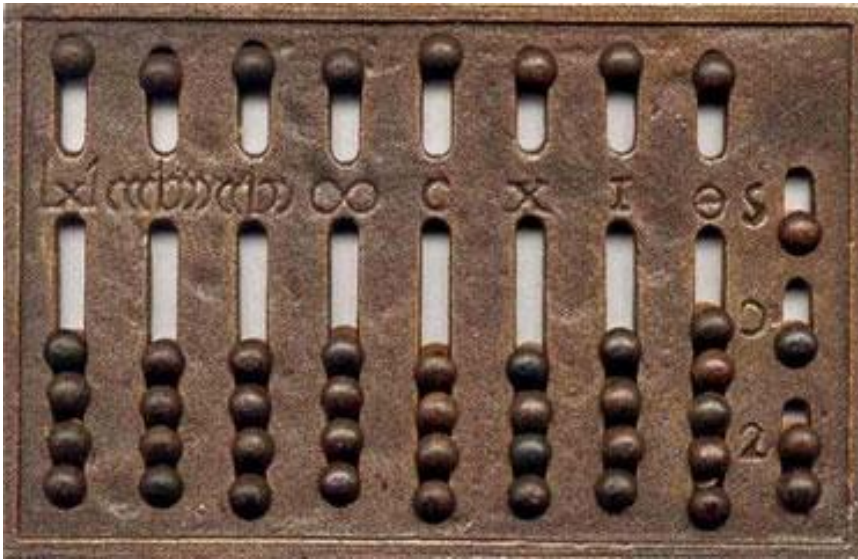

Ραφαήλ, Σχολή των Αθηνών

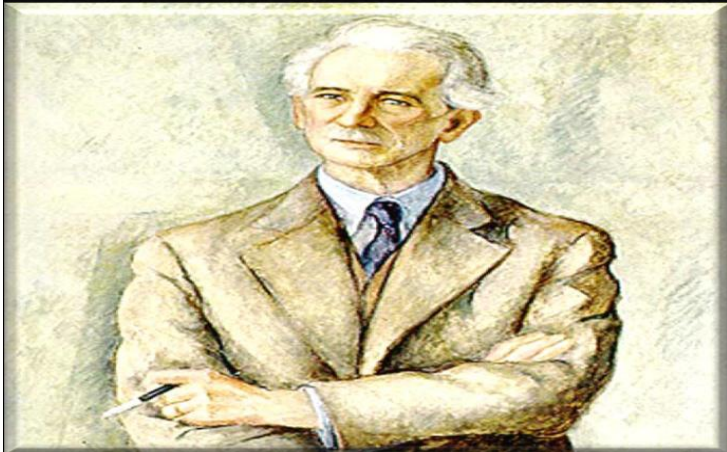

Ρωμαϊκός Άβακας

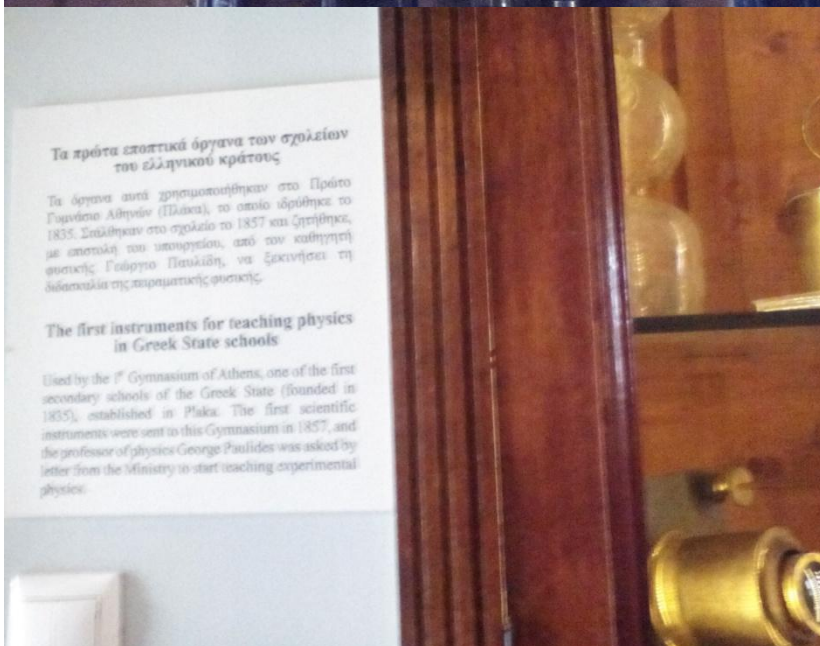

Παρθεναγωγείο - Δελμούζος

Προθήκη από το Μουσείο του Αστεροσκοπείου Αθηνών με όργανα φυσικής από σχολικό εργαστήριο του τέλους του 19^{ου} αιώνα.

Μαθητές θύματα σχολικού εκφοβισμού		Η σχολική βία με αριθμούς	
ΕΠΛΑ	77%	75% των περιστατικών εκδηλώνεται στο προαύλιο	
Πορτογαλία	41,6%	25% των περιστατικών συμβαίνει την ώρα της γυμναστικής	
Αγγλία	27%	33% των θυτών δηλώνει ότι τα θύματα «το άξιζαν»	
Ισπανία	20%	20% των μαθητών δηλώνει «συναισθηματικά αμέτοχο» στο ζήτημα	
Ελλάδα	14,7%	25% των θυμάτων δεν το λέει σε κανέναν	
Ιρλανδία	13%	40% των θυμάτων το εκμυστηρεύεται στους γονείς του	
Νορβηγία	8%	50%+ των θυτών λέει ότι ούτε οι γονείς ούτε οι καθηγητές τους έκαναν ποτέ παρατήρηση	

Οι μαθητές του Β2 του 4^{ου} Γυμνασίου Κερατσινίου

ΠΗΓΕΣ

Θάνος Μαρκόπουλος, «Στο σχολείο με χαρτί και καλαμάρι», Αθήνα: Καλειδοσκόπιο

Ελληνικός κόσμος, ΙΜΕ, www.e-history.gr <http://www.ime.gr/chronos/05/gr/culture/index.html>,
http://www.ime.gr/chronos/14/gr/1923_1940/civilization/institutions/index.html
<http://www.kapodistrias.info/paideia>

<http://www.kanep-gsee.gr/content/1os-thematikos-kyklos-mathitiki-diarroi>

Πύλη για την ελληνική γλώσσα, <http://www.greek-language.gr>, Ηλεκτρονικά Λεξικά

Αθηνά Σιπητάνου, *Οι εκφάνσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων κατά την ελληνική αρχαιότητα*,
<http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio3/praktika%2011/sipitanou.htm>

Σάντρα Βούλγαρη, *Bullying, μια σύγχρονη επιδημία*, Εφημερίδα «Καθημερινή», Κόσμος, 07-06-2014,
<http://www.kathimerini.gr/770358/article/epikairothta/kosmos/vullying-mia-sygxronh-epidhmia> (τελευταία
προσπέλαση 01-02-2015)

Ο νέος αναλφαβητισμός. 2010. Στο Νεοελληνική Γλώσσα, Β' Γυμνασίου Εκπαίδευση
Μουσουλμανοπαίδων, σελ. 15, http://www.museduc.gr/docs/Glossa/gymnasio/B/4_B_gymnasiou.pdf

http://kima-aroma.blogspot.com/2010/09/blog-post_11.html

http://egpaid.blogspot.com/2010/11/blog-post_01.html

<http://ebooks.edu.gr/info/cps/prologos.pdf>

http://ebooks.edu.gr/info/cps/1Geniko_Meros.pdf

<http://el.wikipedia.org/wiki/>

